

К.С. Красовський, А.А. Григоренко, Т.І. Андрєєва (Київ)

ДИНАМІКА ПОШИРЕНOSTІ ТЮТЮНОКУРІННЯ СЕРЕД ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ В УКРАЇНІ

ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»
Міністерство охорони здоров'я України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

За даними чотирьох серій опитувань, проведених у 1995–2011 рр., розглянуто динаміку показників куріння серед дітей та підлітків України. Проведений аналіз свідчить, що починаючи із середини 2000-х років спостерігається загальна тенденція до суттєвого зменшення поширеності активного та пасивного куріння серед підлітків України. Ця тенденція є результатом ефективних заходів з контролю над тютюном, які здійснювалися в Україні у ці роки. Темпи зменшення поширеності куріння серед підлітків у зазначені роки загалом перевищують відповідні темпи зменшення поширеності куріння серед дорослих. Проте зазначена тенденція не є рівномірною, а серед деяких груп підлітків поширеність куріння останніми роками стабілізувалася.

Ключові слова: куріння тютюну, пасивне куріння, поширеність куріння, підлітки, Україна.

Вживання тютюну – основна причина передчасних смертей та хвороб в усьому світі, яким людство здатне запобігти. За даними звіту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) [18], від вживання тютюну щороку гине понад 5 млн людей; очікується, що до 2030 р. ця кількість зросте до 8 млн смертей щорічно.

Для протидії глобальній тютюновій епідемії ВООЗ ініціювала розробку і прийняття Рамкової конвенції із боротьби проти тютюну (РКБТ) [9] – першого у світі міжнародного правового договору у сфері громадського здоров'я, який є обов'язковим для виконання. Рамкова конвенція із боротьби проти тютюну ратифікована Законом України від 15.03.2006 р. № 3534-IV. Офіційно вона набула чинності для України 04.09.2006 р. РКБТ містить перелік заходів, покликаних зменшити руйнівний вплив тютюну на здоров'я та економіку.

Під час виступу на засіданні високого рівня Генеральної Асамблеї ООН з профілактики неінфекційних захворювань 20 вересня 2011 р. Президент України Віктор Янукович наголосив, що Україна однією з перших у Східній Європі підписала Рамкову конвенцію ВООЗ із боротьби проти тютюну і що одним із пріоритетних напрямків нашої державної політики є боротьба з тютюнопалінням. Президент також зазначив, що завдяки підвищенню акцизів, жорсткішим вимогам щодо торгівлі, забороні реклами, обмеженню паління у громадських місцях, поширеність куріння в Україні суттєво зменшилася.

У Преамбулі до РКБТ висловлено глибоку стурбованість з приводу поширення паління та інших видів вживання тютюну дітьми й підлітками в усьому світі, особливо стосовно паління в дедалі більш ранньому віці. РКБТ запропоновано комплекс заходів, здатних зменшити поширеність вживання тютюну як серед дорослого населення, так і серед дітей і підлітків. Наприклад, у статті 6 РКБТ визнано, що цінові й податкові заходи є ефективним і важливим засобом скорочення споживання тютюну різними групами населення, особливо молоддю. Це твердження базується переважно на даних, зібраних у країнах із високим рівнем доходів. Інформація з країн із середнім рівнем доходів, до яких належить Україна, є обмеженою.

Мета роботи – відстежити динаміку поширеності тютюнокуріння серед дітей та підлітків різного віку в Україні; оцінити вплив на неї запроваджених у країні заходів контролю над тютюном.

Матеріали та методи

Протягом 1995–2011 рр. серед підлітків проведено три серії міжнародних опитувань, які містили запитання щодо вживання тютюну та в яких Україна брала участь: Європейське опитування учнівської молоді щодо вживання алкоголю та наркотичних речовин (ESPAD), Глобальне опитування молоді щодо тютюну (GYTS) та «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» (HBSA). Оскільки ці опитування прово-

дилися серед різних груп підлітків, за різними опитувальниками та за різною методологією, не можна прямо порівнювати результати цих опитувань між собою. Проте порівняння результатів серій опитувань з кожного дослідження дає змогу оцінити динаміку поширеності куріння серед певних груп підлітків у відповідні роки.

Починаючи з 2000 р., Державний служба статистики України проводить щорічні вибіркові опитування домашніх господарств з питаннями про паління і оприлюднює [12;13] дані про поширеність тютюнопаління серед населення старше 12 років, у т.ч. для дітей віком 12–13 років, хлопців та дівчат 14–15 років та 16–17 років. У зазначеному опитуванні домогосподарств відомості про куріння підлітків часто збираються шляхом опитування їх батьків. Через це для певних вікових груп підлітків у деякі роки показники поширеності куріння є нульовими. Тому нами проаналізовано дані опитування домогосподарств для підлітків віком 14–17 років загалом.

Динаміка поширеності тютюнокуріння серед підлітків оцінювалася порівняно з даними щодо динаміки поширеності тютюнокуріння серед дорослих жителів України, яка вже була оцінена в кількох дослідженнях, зокрема, в Глобальному опитуванні дорослих щодо тютюну (GATS), що проводилося в Україні у 2009–2010 рр. [3].

Результати дослідження та їх обговорення

Опитування ESPAD

Це опитування проводилося в Україні в 1995, 1998, 2003, 2007 та 2011 рр. [5;10;11].

За даними ESPAD, в Україні в цілому спостерігається позитивна динаміка щодо поширеності куріння серед підлітків віком 15–16 років, особливо серед хлопців: збільшується частка тих, хто ніколи не курил, а також тих, хто спробував курити і кинув, зменшується частка щоденних курців.

Поширеність куріння хоча б раз протягом життя трохи зросла серед підлітків між 1995 р. та 2003 рр., потім різко зменшилася, а в 2007–2011 рр. зменшилася серед хлопців, проте зросла серед дівчат (табл. 1). Поширеність куріння 40 і більше разів за життя між 1995 р. та 2003 рр. помірно зменшилася серед хлопців, але зростала серед дівчат, далі цей показник різко зменшився у 2003–2007 рр., а в 2007–2011 рр. він зменшився серед хлопців, проте був стабільним серед дівчат.

Поширеність куріння протягом останніх 30 днів також різко зменшилася в період 2003–2007 рр., особливо серед хлопців (табл. 2).

Поширеність щоденного куріння була найвищою у 1999 р., а далі стала зменшуватися, і для обох статей

Таблиця 1

Розподіл відповідей на запитання «Скільки разів у житті (якщо таке було) ти курил сигарети?» за статтю та роками (1995, 1999, 2003, 2007, 2011), опитування ESPAD, %

Кількість разів	Хлопці					Дівчата				
	1995	1999	2003	2007	2011	1995	1999	2003	2007	2011
0 разів	21,0	20,3	19,4	28,4	32,3	45,4	41,0	40,4	47,1	44,8
1–2 рази	13,8	14,2	14,6	20,5	20,0	14,7	16,2	16,5	19,6	19,7
3–5 разів	7,7	7,2	9,3	8,4	8,9	7,2	8,5	7,5	6,8	9,0
6–9 разів	4,6	6,4	6,3	6,1	5,2	5,4	4,7	6,1	5,2	4,5
10–19 разів	5,5	6,7	6,3	5,9	5,1	5,0	5,8	5,8	3,9	4,6
20–39 разів	6,0	5,9	6,6	4,2	3,4	4,8	5,6	4,8	3,9	3,8
40 або більше разів	41,4	39,3	37,5	26,5	25,1	17,5	18,2	18,9	13,5	13,4

Таблиця 2

Розподіл відповідей на запитання «Наскільки часто Ви курили сигарети протягом ОСТАННІХ 30 ДНІВ?» за статтю та роками (1995, 1999, 2003, 2007, 2011), опитування ESPAD, %

Наскільки часто Ви курили сигарети протягом ОСТАННІХ 30 ДНІВ	Хлопці					Дівчата				
	1995	1999	2003	2007	2011	1995	1999	2003	2007	2011
Не курил	49,4	49,7	50,7	62,9	64,8	72,3	71,1	71,8	77,6	75,8
Не щодня	13,8	8,6	13,4	5,5	11,4	14,7	9,2	12,1	6,2	11,5
Щодня	36,8	41,7	35,9	31,6	23,8	13,0	19,7	16,1	16,2	12,7

показник щоденного куріння був найменшим у 2011 р. Аналіз даних ESPAD щодо ініціювання куріння показав, що у 1995–2003 рр. як серед хлопців, так і серед дівчат спостерігалася тенденція до більш раннього початку куріння, у 2003–2007 рр. вона змінилася на протилежну.

Взагалі, за даними ESPAD, в Україні поширеність куріння серед 15–16-річних хлопців і дівчат була найвищою у 1999 р., а в подальшому поступово скорочувалася. Незважаючи на позитивну динаміку, частка курців серед підлітків була дуже високою. Так, понад 35% хлопців курили (24% – щодня). Серед дорослих чоловіків України, за даними опитування GATS 2010 р. [3], курили 50% (45% – щодня). Серед дівчат, які курили, було 24% осіб (13% – щодня), що вище, ніж поширеність куріння серед дорослого жіночого населення України (11%, з них 9% щодня, за даними опитування GATS).

Опитування HBSC

Опитування HBSC (Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді) проводилося серед дітей трьох вікових груп (11–12, 13–14, 15–16 років) паралельно в багатьох країнах. Україна брала участь в опитуванні у 2002, 2006 та 2010 рр. [6;14;19].

Національний звіт за результатами опитування 2006 р. [6] засвідчив, що в період 2002–2006 рр. серед підлітків віком 11–12 років поширеність куріння як протягом життя, так і на час опитування майже не змінилася, а серед 13–14-річних вона зменшилась, особливо серед хлопців (табл. 3). У період 2006–2010 рр. обидва показники поширеності куріння суттєво зменшилися як серед хлопців, так і серед дівчат віком 11–14 років.

Що стосується вікової групи 15–16 років, то загалом для цієї групи поширеність куріння протягом

життя зменшувалася як у 2002–2006, так і у 2006–2010 рр. Що ж стосується куріння на час опитування, то цей показник зменшився у 2002–2006 рр., проте у 2006–2010 рр. він скоротився лише серед школярів та учнів професійно-технічних навчальних закладів, проте зріс серед студентів вузів. Показники щоденного куріння серед хлопців віком 15–16 років усіх навчальних закладів у 2006–2010 рр. майже не змінилися.

Загалом у 2010 р. показники поширеності щоденного куріння серед 15–16-річних хлопців були вищими, ніж серед дорослих чоловіків в Україні (45%), лише серед учнів професійно-технічних навчальних закладів (49%), а серед підлітків, що навчаються в інших навчальних закладах, – суттєво меншими: школярі 10–11-х класів – 18%, студенти – 32%. Серед дівчат спостерігалася інша картина: курило 17% студенток і 24% учениць професійно-технічних навчальних закладів, і лише школярки 10–11-х класів щоденно курили менше (6,5%), ніж дорослі жінки в цілому (9%).

Опитування GYTS (Global Youth Tobacco Survey)

Загальнонаціональне опитування GYTS (Глобальне опитування молоді щодо тютюну) проводилося в Україні у 2005 та 2011 рр. [16;17]. Опитано відповідно 6579 та 3550 учнів 7–9-х класів віком 13–15 років.

Дані GYTS показують, що у період 2005–2011 рр. поширеність тютюнокуріння хоча б раз на місяць зменшилася приблизно на 30% як серед хлопців, так і серед дівчат віком 13–15 років. Поширеність щоденного куріння зменшилася вдвічі (табл. 4).

Також суттєві зміни спостерігалися і щодо пасивного куріння. У 2005 р. 62% підлітків повідомили, що мають батьків, які курять, проте 70% повідомили, що живуть у домах, де хтось курить у їх присутності, тобто деякі підлітки наражалися на тютюновий дим навіть тоді, коли їх батьки не курили. У 2011 р. 50% підлітків

Таблиця 3

Розподіл учнівської молоді України за статтю і віком стосовно спроб куріння і куріння на час опитування в 2002, 2006 і 2010 рр., опитування HBSC, %

Вікова група	Рік	Стать	Пробували коли-небудь курити	На час опитування курили не менше 1 разу на тиждень
6-й клас (11–12 років)	2002	хлопці	39	8
		дівчата	18	2
	2006	хлопці	38	8
		дівчата	20	2
	2010	хлопці	27	5
		дівчата	13	2
8-й клас (13–14 років)	2002	хлопці	72	23
		дівчата	42	10
	2006	хлопці	63	19
		дівчата	41	9
	2010	хлопці	49	10
		дівчата	34	5

Таблиця 4

Поширеність активного і пасивного тютюнокуріння серед підлітків України 13–15 років у 2005 та 2011 рр., опитування GYTS, %

Запитання	2005			2011		
	усі	хлопці	дівчата	усі	хлопці	дівчата
Пробували хоч раз курити сигарети	57,5	64,5	50,6	48,5	53,9	42,8
Вживали який-небудь тютюновий виріб хоча б раз протягом останніх 30 днів	26,0	29,8	22,2	19,3	22,6	15,7
Курили сигарети хоча б раз протягом останніх 30 днів	24,0	27,6	20,6	16,6	18,7	14,4
Курять сигарети щоденно	8,6	11,1	6,2	4,4	5,0	3,7
З тих, хто коли-небудь курив, почали курити у віці до 10 років	31,8	40,4	21,4	28,3	36,8	17,3
Живуть у будинках, де хтось курить у їх присутності	70,1			22,2		
Мають одного чи двох батьків, що курять	62,4			50,0		

повідомили, що мають батьків, які курять, що відображає загальну тенденцію до зменшення поширеності куріння серед дорослих людей в Україні. Проте лише 22% повідомили, що живуть у будинках, де хтось курить у їх присутності, тобто більшість батьків, які курять, не піддавали впливу тютюнового диму своїх дітей у власних квартирах.

Опитування Державної служби статистики

За даними вибіркового опитування домашніх господарств [12;13], поширеність куріння (скоріш за все, щоденного куріння) серед підлітків протягом 2000–2011 рр. суттєво зменшилася: з 10% 2000 р. до майже 3% 2011 р. (рис.).

Якщо не враховувати різких коливань показників (наприклад, для дівчат 2001 р. та для хлопців 2002 р.), які, скоріше за все, зумовлені методологічними причинами, то загалом можна виділити три періоди, коли

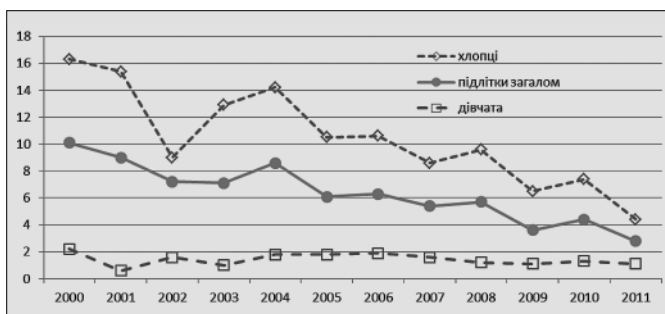

Рис. Поширеність куріння серед підлітків 14–17 років в Україні за 2000–2011 рр. (%), за даними вибіркового опитування домогосподарств Держкомстатом

поширеність куріння для підлітків загалом була досить стабільною: (1) 2000–2004 рр. – середній показник 8,4%; (2) 2005–2008 рр. – середній показник 5,9%; (3) 2009–2011 рр. – середній показник 3,6%.

Аналіз даних опитувань щодо поширеності куріння серед дорослих [4;7;8;15] показує, що після деякого зростання поширеності куріння у 2000–2005 рр. [15] почався період її суттєвого зменшення. У 2005–2010 рр. поширеність щоденного куріння серед дорослих зменшилася з 37,2% до 25,5% [3]. Поширеність куріння зменшувалася як серед жінок [1], так і серед чоловіків [2].

Перший етап зменшення поширеності тютюнокуріння був пов'язаний з ухваленням у 2005 р. Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» (який передбачав запровадження обмежень куріння в деяких громадських та робочих місцях, запровадження великих попереджень на тютюнових упаковках та інші заходи) та ратифікацією РКБТ у 2006 р. Другим поштовхом послужило суттєве підвищення ставок тютюнових акцизів, яке відбулося в кілька етапів у 2008–2010 рр., а також ухвалення у 2009 р. Державної цільової соціальної програми зменшення шкідливого впливу тютюну на здоров'я населення [4].

Аналіз даних чотирьох серій опитувань серед дітей та підлітків показує, що загальні тенденції поширеності куріння збігаються з відповідними тенденціями серед дорослих. У 2000–2004 рр. поширеність куріння серед підлітків загалом була досить стабільною, а серед дівчат навіть трохи зростала. Потім у 2005–2006 рр. вона почала зменшуватися, а у 2009 р. темпи зменшення поширеності куріння пришвидшилися.

Також у другій половині 2000-х років спостерігалася тенденція до більш пізнього початку куріння серед тих, хто все ж таки почав курити.

Загалом темпи зменшення поширеності тютюнокуріння у другій половині 2000-х років серед підлітків були вищими за відповідні темпи серед дорослих. Якщо у 2005–2010 рр. поширеність щоденного куріння серед дорослих зменшилася на 30%, то, за даними опитувань GYTS, Держкомстату та HBSC (для молодших підлітків), поширеність щоденного куріння серед підлітків загалом за ці ж роки зменшилася майже вдвічі. Проте серед підлітків віком 15–16 років темпи зменшення поширеності куріння були меншими. Це показує, що задіяні заходи щодо контролю над тютюном найбільше вплинули на молодших підлітків.

Рівні нараженості на дію тютюнового диму (пасивного куріння) серед підлітків також зменшувалися швидше, ніж серед дорослих. У 2005–2010 рр. частка дорослих жителів України, які повідомили, що щоденно або майже щоденно вимушені дихати чужим тютюновим димом, зменшилася з 53% до 33% [3]. Серед підлітків частка тих, хто живе у домах, де хтось курить у їх присутності, у 2005–2011 рр. зменшилася з 70% до 22%.

Висновки

Протягом другої половини 2000-х років спостерігається загальна тенденція до суттєвого зменшення поширеності активного та пасивного куріння серед підлітків України, що може бути результатом ефективних заходів контролю над тютюном, які проводилися в Україні протягом цих років. Темпи зменшення поширеності куріння серед підлітків загалом вищі за відповідні темпи зменшення поширеності куріння серед дорослих.

Проте зазначена тенденція не є рівномірною, а серед деяких груп підлітків поширеність куріння останніми роками стабілізувалася. Загалом поширеність активного куріння серед хлопців суттєво менша, ніж серед дорослих чоловіків в Україні, а серед дівчат віком 15–16 років показники поширеності куріння, навпаки, вищі за рівні куріння серед дорослих жінок.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальному вивченні тенденцій змін поширеності куріння у різних вікових і соціальних групах підлітків України, а також можливостей використання в Україні успішних стратегій зменшення споживання тютюну, які були задіяні в інших країнах.

Список літератури

1. Андреева Т. І. Розвиток тютюнової епідемії серед жінок в Україні в 2000–2010 роках / Т. І. Андреева, А. А. Григоренко, К. С. Красовський // Здоров'я жінки. – 2011. – № 7 (63). – С. 38–41.
2. Андреева Т. І. Розвиток тютюнової епідемії серед чоловіків України в 2000–2010 роках / Т. І. Андреева, К. С. Красовський, А. А. Григоренко // Україна. Здоров'я нації. – 2011. – № 4 (20). – С. 45–48.
3. Глобальне опитування дорослих щодо вживання тютюну (GATS). Звіт за результатами дослідження, Україна, 2010 / Т. Андреева, В. Захожа, Н. Король [та ін.]. – К., 2010. – 176 с.
4. Григоренко А. А. Оцінка ефективності виконання заходів Державної цільової соціальної програми зменшення шкідливого впливу тютюну на здоров'я населення у 2009–2010 роках / А. А. Григоренко // Україна. Здоров'я нації. – 2011. – № 3 (19). – С. 68–76.
5. Динаміка поширення тютюнопаління, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед учнівської молоді України: 1995, 1999, 2003 роки / О. М. Балакірева, О. О. Яременко, О. Р. Артюх [та ін.]. – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2003. – 174 с.
6. Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді України. Буклет №5. Куріння, алкоголь та наркотики. – К.: ДУ «Український інститут соціальних досліджень МОЗ України», 2007. – 12 с.
7. Контроль над тютюном в Україні. Національний звіт / МОЗ України. – К., 2009. – 127 с.
8. Оцінка динаміки поширеності тютюнокуріння в Україні / К. С. Красовський, Т. І. Андреева, А. А. Григоренко, Н. А. Бутильська // Вісник соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2009 – № 2. – С. 91–99.
9. Рамкова конвенція ВООЗ із боротьби проти тютюну // Офіц. вісник України від 12.04.2006 р. – 2006. – № 13. – С. 128, стаття 861.
10. Рівень і тенденції поширення тютюнокуріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед учнівської молоді України / О. М. Балакірева, Т. В. Бондар, Н. О. Рингач [та ін.]. – К.: УІСД ім. О. Яременка, 2008. – 152 с.
11. Рівень поширеності і тенденції вживання тютюну, алкогольних напоїв та наркотичних речовин серед учнівської молоді України: 2011 / О. М. Балакірева, Т. В. Бондар, Ю. П. Галіч [та ін.] ; Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка, 2011. – К.: ТОВ ВПК «ОБНОВА», 2011. – 176 с.
12. Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги у 2011 році (за даними вибіркового опитування домогосподарств у жовтні 2011 року) / Державна служба статистики України. – К., 2012. – 142 с.

13. *Стан здоров'я населення. Наявність в домогосподарствах товарів тривалого користування (за даними вибіркового опитування домогосподарств у жовтні 2000 року).* / Державний комітет статистики України / І. І. Осипова (відп. за вип.). – К., 2001. – 234 с.
14. *Стан та чинники здоров'я українських підлітків за результатами соціологічного дослідження в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» («Health behaviour school-aged children» – HBSC) / ЮНІСЕФ, Український інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка.* – К. : К.І.С., 2011. – 172 с.
15. *Andreeva T. I. Changes in smoking prevalence in Ukraine in 2001-5 / T.I. Andreeva, K.S. Krasovsky // Tobacco Control.* – 2007. – Vol. 16 (3). – P. 202–206.
16. *Ukraine GYTS 2005 Factsheet (Ages 13–15).* Centers for Disease Control [Electronic resource]. – Access mode : <http://apps.nccd.cdc.gov/gtssdata/Ancillary/DownloadAttachment.aspx?ID=514>. – Title from screen.
17. *Ukraine GYTS 2011 Factsheet (Ages 13–15).* Centers for Disease Control [Electronic resource]. – Access mode : <http://apps.nccd.cdc.gov/gtssdata/Ancillary/DownloadAttachment.aspx?ID=1176>. – Title from screen.
18. *WHO report on the global tobacco epidemic, 2011: warning about the dangers of tobacco.* – Geneva, Switzerland : WHO, 2011.
19. *Young people's health in context. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2001/2002 survey.* – Copenhagen, Denmark : WHO Regional Office for Europe, 2004. – 238 p.

Дата надходження рукопису до редакції: 18.01.2013 р.

Динамика распространенности табакокурения среди детей и подростков в Украине

К.С. Красовский, А.А. Григоренко, Т.И. Андреева (Киев)

По данным четырех серий опросов, проведенных в 1995–2011 гг., рассмотрена динамика показателей курения среди детей и подростков Украины. Проведенный анализ показал, что, начиная с середины 2000-х годов, наблюдается общая тенденция к существенному сокращению распространенности активного и пассивного курения среди подростков Украины. Эта тенденция является результатом эффективных мер контроля над табаком, которые осуществлялись в Украине в эти годы. Темпы снижения распространенности курения среди подростков в указанные годы в целом превышают соответствующие темпы сокращения распространенности курения среди взрослых. Однако указанная тенденция не является универсальной: среди некоторых групп подростков распространенность курения в последние годы стабилизировалась.

Ключевые слова: курение табака, пассивное курение, распространенность курения, подростки, Украина.

Dynamics of tobacco smoking prevalence among children and adolescents in Ukraine

K.S. Krasovsky, A.A. Grygorenko, T.I. Andreeva (Kyiv)

Based on the data of the four series of surveys conducted in 1995–2011 in Ukraine, dynamics of the smoking prevalence among children and adolescents was considered. The analysis revealed that since the middle of 2000s there has been a general trend to a significant reduction in the prevalence of active and passive smoking among adolescents in Ukraine. This trend is the result of effective tobacco control policies implemented in Ukraine over those years. The pace of reduction in smoking prevalence among adolescents in those years is generally higher than that among adults. However, this trend is not uniform: among some groups of teenagers the prevalence smoking has recently stabilized.

Key words: tobacco smoking, passive smoking, smoking prevalence, adolescents, Ukraine.